

שיחת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כ"ף מנחם-אב ה'תשכ"ב

בלתי מוגה

חלק א – יו"ל לש"פ עקב, ח"י מנחם-אב, ה'תשס"ו

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושש לבריאה

מאה וארבע שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הילד אברהם אליעזר שיחי

ליום הולדתו יום ג' שהוכפל בו כי טוב, כ"ב תמוז, ה'תשס"ו

ולרגל הכנסו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה

יום ג' שהוכפל בו כי טוב, כ"ט תמוז, ה'תשס"ו

ולזכות אחיו מנחם מענדל וחיים צבי הירש שיחיו

נדפס על ידי הוריו

הרה"ת ר' שניאור זלמן וזוגתו מרת חנה שיחיו שפירא

זקניו

הרה"ת ר' יהודא לייב וזוגתו מרת תרצה שיחיו שפירא

הרה"ת ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל שיחיו קליין

הרה"ת ר' ליפמאן וזוגתו מרת חנה שיחיו שפירא

הרה"ח ר' אלתר יששכר דוב הלוי וזוגתו מרת רבקה שיחיו ליבערמאן

מרת פעשע לאה שיחיו קליין

הרה"ת ר' שמעון וזוגתו מרת אסתר שיחיו גאלדמאן

ב"ה.

בשורה טובה למבקשי ה'

ב"ה ות"ל זכינו שבימים אלו הגיע מבית הכורך הספר

תורת מנחם – התוועדויות כרך ל

כולל המאמרים והשיחות מש"פ בשלח, י"א שבט
עד ש"פ בהר"ב חוקותי, מבה"ח סיון ה'תשכ"א

ניתן להשיג בחנויות הספרים קה"ת:

באה"ק: 018-9606-03 בארה"ב: 718-778-0226

בן ניתן להשיג את הכרכים א – כט

ובן את סדרת ההתוועדויות

תשמ"ב – תשנ"ב (43 כרכים)

©

Published and Copyright 2006 by
VAAD HANOCHOS BLAHAK

788 Eastern Parkway Suite #408

Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610 • Fax. (718) 778-5776

E-mail: info@lahak.org

Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5766 • 2006

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610 Fax. (718) 778-5776

סדר ועימוד בתכנת „תג". הפצה בארצות-הברית: (718) 735-4585

בבגדי כהונה, למרות החשש שהבגדים עלולים להיטמא, ובגלל זה לא יוכל לשמש בכהונה גדולה ביוהכ"פ!

וזהו שני אופני העבודה, ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים" — אם להתעסק מיד בהעברת הטומאה מבלי להתחשב בכך שע"ז יטמאו בגדיו (ככהנהגת רבי ישמעאל הנ"ל), ובלבד שלא להשהות את הטומאה, או להמנע מלהתעסק עם הטומאה עד כמה שאפשר, כי אם בזמן מן הזמנים, ולא ע"י השימוש בכחות נעלים, אלא רק בכחות הפשוטים בלבד.

אמנם, במה דברים אמורים — כאשר הי' ריבוי זמן עד ביאת המשיח, והיו צריכים לברר כמה בירורים, אזי יש מקום לעשות באופן כך או באופן כך; משא"כ כאשר הגאולה צריכה להיות באופן ד"אחישנה"¹⁰⁹, "מיד הן נגאלין"¹¹⁰ — אזי הפס"ד שלא להשהות את הטומאה.

וזהו הוראת רבינו נשיאינו לכל אחד ואחת, להתעסק בבירור העולם ובהפצת המעיינות חוצה ללא הגבלות כלל, מחוץ לביהמ"ק ומחוץ למחנה ישראל, ועד לחוצה כפשוטו, ולעשות מהארץ כולה בית-המקדש, דירה לו ית', כפי שיתגלה בפועל גם לעיני בשר, בכיאת וגילוי משיח צדקנו, למטה מעשרה טפחים, בעגלא דידין.

* * *

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ עקב, ח"י מנחם-אב, הננו מוציאים לאור חלק ראשון משיחת כ"ף מנחם-אב, ה'תשכ"ב — הנחה בלתי מוגה.

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

טו מנחם-אב, ה'תשס"ו

מאה וארבע שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

ברוקלין, נ.י.

ובכן: לית מאן דפליג שחייבים להוציא את השרץ מן המקדש, אלא שענין זה יכול להיות בב' אופנים, שזהו תוכן ב' דעות שבמשנתנו, אם לעשות זאת באופן שהענין ד"מתנוול" יהי' בענין הכמות ("שהויי טומאה עדיף") או בענין האיכות ("אפושי טומאה עדיף"):

יש אופן שיהודי נזהר מענין של טומאה עד קצה האחרון, ונמנע ודוחה את ההתעסקות בבירור נפש הבהמית עד שיהי' מוכרח לזה (והיינו, שאינו שוכח לגמרי אודות נפש הבהמית, שהרי לית מאן דפליג שצריך להעלות את הגוף ונפש הבהמית, וזוהי תכלית ירידת הנשמה, ירידה צורך עלי', אלא שדוחה זאת עד שיהי' מוכרח לעסוק בזה), ובינתיים עוסק עם נפשו האלקית, אף שבגלל זה תישאר נפש הבהמית בלתי מבוררת במשך זמן ארוך יותר.

ויש אופן שתיכף ומיד מתמסר יהודי בכל ה"שטורעם" לבירור נפש הבהמית, אע"פ שבשביל זה צריך לירד ממדריגתו לפי שעה, ולטמא את אבנטו.

ולהעיר, שהכהן עצמו אינו מיטמא, כפי שמבאר רש"י (בנגלה דתורה) ש"בהמינו אוחזו, דלא נגע ב", ושרץ אינו מטמא במשא, והאבנט שמיטמא בשרץ אינו מטמא הכהן האוחזו, דהוה ל"י אבנט ראשון לטומאה, והלכה רווחת היא בכל הש"ס שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה בלבד".

ועד"ז בעבודת האדם — שהתמסרותו לענין הבירור היא לא בענין שהוא גופו בעצם, אלא רק בענין חיצוני, שזהו"ע הלבוש, שעז"נ¹⁰⁴ "כלבוש תחליפם ויחלופו".

ואף שמדובר אודות לבוש דק ומזוכך, לבוש של ביהמ"ק, שלכן צריך לבוא במגע רק עם ענינים של קדושה, אבל אעפ"כ, יש גם יוצא מן הכלל.

וע"ד המסופר בגמרא¹⁰⁵ אודות רבי שמעון¹⁰⁶ בן קמחית, ש"פעם אחת (יוה"כ הי'¹⁰⁷) סיפר דברים עם ערבי אחד בשוק, ונתזה צנורא מפיו על בגדיו, ונכנס ישבב אחיו ושימש תחתיו", וכמדובר פעם¹⁰⁸ בענין זה, שכיון שהי' מדובר אודות ענין של הצלת ישראל, לכן הוצרך לצאת לחוץ

הגירסא היא "שמעון בן קמחית", ועפ"ז צ"ל גם כאן שמעון במקום ישמעאל.

(104) תהלים קב, כז.

(105) יומא מז, א.

(107) פרש"י שם.

(106) ביומא שם: ישמעאל בן קמחית.

(108) ראה תו"מ חכ"ז ע' 199 ואילך.

וביפה עינים מביא שבכמה מדרשי רז"ל

והיינו, שתכלית השלימות של השמים והארץ וכל צבאם היא — לא כפי שהבריאה היתה בששת ימי בראשית, שאז הי' עדיין מעמד ומצב ש"העולם חסר"⁹⁴, אלא דוקא כאשר "באת שבת באת מנוחה", אזי נעשית השלימות גם בהבריאה דיום ראשון, יום שני, שלישי, רביעי חמישי וששי.

ועד"ז בנוגע לכל אחד ואחד בעבודתו, ששלימות עבודתו (הן כפשוטה והן בפנימיות) אפילו ב"יגיע כפיך", היא — לא בשעה שכפיו (האברים הגשמיים וכן השכל שמוכרח להיות מלוכב בהם) נמצאים עדיין למטה מעשרה טפחים, אלא דוקא בבוא ה"שבת" שלו, שאז מתעלים הם לעניני קדושה, תורה ומצוותי', וע"ד המבואר בתניא⁹⁵ ש"החומש מעלה עמו כל ארבע הידות להיות מכוון לשבתו ית", שגם הם נעשים "אושפזיכן לגבורה"⁹⁶, דירה לו ית' — שזוהי עבודתו של יהודי לעשות מכל העולם דירה לו ית'⁹⁷ — בדוגמת בית-המקדש, עליו נאמר⁹⁸ "ושכנתי בתוכם".

ומכאן באים לדין ד"שרץ שנמצא במקדש":

גם כאשר יהודי מצדו עושה כל מה שצריך בהליכה לבטח דרכו בלימוד תורה וקיום מצוות ובחלקו בעולם לעשות ממנו מקדש — הרי כיון שיש ענין של נסיונות, כמ"ש⁹⁹ "כי מנסה הוי' אלקיכם אתכם גו'", יכול להיות שימצא שרץ במקדש שלו.

ובהקדמה — שהדין ששנינו במשנה הוא גם בשאר טומאות שבמקדש, אבל המשנה מדברת אודות "שרץ שנמצא במקדש", היינו, שלא מדובר אודות אדם שנטמא, ובודאי לא אודות טומאה היוצאת מגופו, כי אם אודות שרץ — טומאה שנמצאת בעולם; אלא, כיון שיש לו עסק עם גוף ונפש הבהמית, והגוף ונה"ב קשורים עם העולם, שבו יש "עטיו של נחש" (הקדמוני)¹⁰⁰ — אזי יכול להיות מציאות שימצא שרץ במקדש שלו.

וכללות הענין בזה — שכיון שצריך לעסוק בענין הבירורים, הרי "המתאבק עם מנוול מתנוול ג"כ"¹⁰¹, והיינו, שלא יתכן שלא ידבק בו משהו שיצטרך אח"כ להתייגע לרחצו כו' ("אא"כ מי שלא נהנה מעוה"ז כל ימיו כרבינו הקדוש"¹⁰² (כדאיתא בתניא¹⁰³), שלכו נקרא בתואר זה).

בס"ד. שיחת יום ב' פ' ראה, כ"ף מנחם-אב, ה'תשכ"ב.

בלתי מוגה

א. אמרו רז"ל "אכל בי עשרה שכינתא שריא",

ומפרש רבינו הזקן באגה"ק²: "שמעתי מרבותי — המגיד והבעש"ט (כפי שמפרש רבינו נשיאינו³) — כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול משכינתא דשריא עליהו עד שהי' מתבטל מציאותו לגמרי",

וא"כ, הרי עצם המעמד של עשרה מישראל, מספיק כבר כדי לעורר את הענינים הקשורים עם שירה וניגון (ובפרט ע"פ המבואר בתורת החסידות⁴ גודל ענין הניגון כו').

אמנם, ע"פ הסדר בקדושה באופן ד"ילכו מחיל אל חיל"⁵, ניתוסף בזה עוד יותר כאשר "מדברים בדברי תורה" — כדברי המשנה⁶ "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרוי", וכפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק הנ"ל, שאע"פ ש"אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה כו'", אין זה בדומה כלל, באופן של ריחוק הערך, למעלת השראת השכינה שע"י עסק התורה בעשרה דוקא.

[כלומר: אע"פ שהתורה היא חכמתו של הקב"ה, ועלי' נאמר⁷ "ויהי קול מעל לרקיע", שהיא למעלה מהתחלקות — הרי "לא בשמים היא"⁹, אלא ניתנה למטה דוקא, במקום שיש בו מיצרים וגבולים והתחלקות, ובמקום זה גופא צריכים לפעול שיהי' לא רק "אחד שיושב ועוסק בתורה", ולא רק "שנים", "שלשה" ו"חמשה", אלא "עשרה שיושבין ועוסקין בתורה", שזהו תכלית העילוי].

ומזה מובן, שככל שתגדל מעלת "מעמד עשרה מישראל ביחד אף

1 (1) סנהדרין לט, א. (2) סכ"ג. (3) סה"ש תש"ד ריש ע' 98. תש"ה ע' 59. (4) ראה סה"ש תרצ"ז ע' 221. תש"ח ע' 180. תש"ט ע' 299. ועוד. (5) תהלים פד, ח. (6) אבות פ"ג מ"ו. (7) שם מ"ב. וראה ברכות ו, א. (8) יחזקאל א, כה. וראה מאמרי אדה"ז ע' 74. (9) נביאים ס"ע רלב ואילך. (9) נצבים ל, יב. וראה ב"מ נט, ב.

(94) פרש"י עה"פ. וראה ב"ר פ"י, ט. פרש"י מגילה ט, א. (95) פל"ד. (96) ראה ספר הערכים חב"ד בערכו (כרך ד ע' שנא ואילך). וש"נ. (97) ראה תנחומא בחוקותי ג. נשא טו. ב"ר ספ"ג. במדבר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. (98) תרומה כה, ה. (99) פרשתנו (ראה) יג, ד. (100) שבת נה, ב. וש"נ. (101) תניא ספכ"ח. (102) כתובות קד, א. (103) פ"ח.

שאינם מדברים בדברי תורה, עד כדי כך, שמלאך, שרואה או לכל-הפחות מרגיש את אמיתית הענינים, ה' מתבטל ממציאותו כו' — אין זה מגיע להעילוי דעשרה מישראל שיושבים ועוסקים בתורה.

ב. ובנדו"ד — הרי זו התוועדות וסעודה הקשורה עם סיום מסכת (כדלקמן), שאז "עבידנא יומא טבא לרבנן"¹⁰, שעושים שמחה לגמרה של תורה¹¹.

והענין בזה:

בגמרה של תורה, היינו, כשבאים לסיום ענין בתורה, סיום מסכת וכיו"ב, אזי ישנו לא רק הסיום כשלעצמו, אלא גם כל הענין מתחילתו ועד סופו, מראשית המסכתא עד סיומה, ראשית הלימוד, אמצעית הלימוד וסיום הלימוד,

וכיון שהסיום כולל את כל הענינים מהראש עד הסוף, אזי ישנו גם ה"אור העולה על כולנה"¹², שהוא נעלה יותר מכל האורות שישנו בכל פרט שבענין זה כפי שהוא בפני עצמו.

ובדוגמת התגלות דבר-שכל בכמה תיבות שבאים בהמשך אחד, משא"כ כאשר כל תיבה היא בפני עצמה, ויתירה מזה, שכל אות היא בפני עצמה.

ג. וכפי שהובאה הדוגמא לזה¹³ מ"ברוך שאמר והי' העולם", שבתיות אלו ישנו שכל עמוק — שכל התהוות סדר ההשתלשלות הוא מאמירתו של הקב"ה, והיינו, שאין זה באופן שמתחילה הי' איזה ענין, ואח"כ נעשו בו שינויים, אלא כל מה ש"הי' העולם", הרי זה רק עי"ז ש"אמר", שזהו שכל הבריאה היא יש מאין.

ובפרטיות יותר:

"ברוך": הענין ד"אמר והי' העולם" גופא הוא שלא בערך להקב"ה, שהרי "לא זהו עיקר האלקות מה שהעולמות מתהווים ממנו"¹⁴, וכדי שיהי' "אמר והי' העולם", צריך להיות "ברוך", שהו"ע ההמשכה¹⁵, שזוהי ירידה לגבי הקב"ה, והיינו, שענין התהוות העולמות אינו גדולה לגבי

ו"מי שיש לו מנה רוצה מאתיים וכו'"⁸⁸, והוא נכנע לרצונו, וגורר לשם את שכלו (אפילו במדה הקשורה עם ה"כפים" בלבד) — שכן הנהגה כזו היא היפך הענין ד"אל יצא איש ממקומו"⁸⁹:

מבואר בארוכה בהמשך מים רבים⁹⁰ בתחלתו, בפירוש הכתובי"ו "אולת אדם תסלף דרכו ועל הוי' יזעף לבור", ש"אם ירדוף אדם אחר המותרות, ויסתכן בנפשו בעבור זה, האם על ה' יזעף לבו מדוע הגיע לו ככה .. למה בחר לרדוף להתאוות אחר המותרות .. שתשתווה הנהגתו להעשירים וכו'".

והיינו, שיוצא ממקומו ומכניס את עצמו לעניני מותרות שאינם שייכים אליו, להיותם שלא בערכו, הן מצד שכלו והן מצד מדותיו, אלא, כיון שראה זאת אצל הזולת, נעשה אצלו ענין של קנאה: היתכן שאצל הזולת יהי' ענין כזה, ולא אצלו — בה בשעה שאצלו הרי זה ענין שיבלבל אותו וכו'.

וכהמשל שמוכא במאמרי הצ"צ⁹², "לאדם שתופר לו בגד, שצריך לתופרו כמדת גופו, ואם הוא ב' אמות, ועושה לו לבוש מג' או ד' אמות, ה"ז מקלקל, וגורם שיכשל ויפול לגמרי":

ע"פ שכל יכולים לטעון, שמוטב שתגדל כמות האריג שבבגד, שאז יהי' הבגד יקר יותר.

אמנם, הן אמת שמבחינת כמות של אריג ניתוספו כמה אמות, אבל, מצד זה שהבגד צריך להיות במדה קבועה — לפי מדת האדם, הנה כאשר הבגד הוא גדול יותר ממדתו, הרי לא זו בלבד שלא יביא לידי תועלת (ובנמשל, שעיי"ז ירויה יותר בפרנסתו), אלא אדרבה, שהבגד הארוך מבלבל אותו בהילוכו ובפעולותיו וביגיע כפיו.

ומזה מובן, שהרדיפה אחר עניני מותרות היא בכחי' יציאה מחוץ למקומו; אין זו מלאכתו, ואין זה ענין שהוא צריך אליו, ולכן אין לו להכניס שם את נפשו האלקית, ע"י נפשו הבהמית וגופו.

בס"ט, שהמשנה האחרונה שבמסכת עירובין היא בדין שרץ שנמצא במקדש: ובהקדמה:

כללות ענין השבת הוא: "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"⁹³,

ואילך). וש"ג.

(10) שבת קיט, רע"א.

(11) ראה רמ"א או"ח סתרס"ט ס"א. יו"ד
סרמ"ו סכ"ו.

(12) ראה תניא שעהיוה"א רפי"ב. וראה

גם ספר הערכים חב"ד בערכו (כרך ג ע' שעא

(88) ראה קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. רמב"ן

ובחיי ס"פ חיי שרה. ועוד.

(89) בשלח טז, כט.

(90) תרל"ו.

(91) משלי יט, ג.

(92) דרמ"צ קז, ב.

(93) בראשית ב, א.

לנסות להרויח עוד כמה דולר — הנה לא זו הדרך להמשיך ברכתו של הקב"ה, שנמשכת ליהודי דוקא ע"י כלי טהור, שמותר ע"פ התורה, והכלי המותר ע"פ תורה הוא — "יגיע כפיך", ולא באופן שמשקיע בזה גם את ראשו ושכלו.

ומה שצריך להשתמש גם בשכל בשביל לעשות כלי לפרנסה בדרך הטבע ע"י עניני מסחר וכיו"ב — הרי זה רק בדוגמת השכל שמתלבש באצבעות היד בשביל כתיבה, והיינו, שכדי שיוכל לכתוב את האותיות ד"ברוך שאמר והי' העולם", הרי אצבעות היד מצד עצמם לא היו יודעים כיצד לעשות זאת, לולי הוראת ועצת השכל שמתלבש בהם; אבל זהו רק השכל שמתלבש ב"כפיים", ואין זה ענין השכל מצד עצמו, שנשאר מונח בענינים שהם חכמתו של הקב"ה.

ובכן:

כאשר הנהגתו היא באופן ד"יגיע כפיך", הרי הוא עוסק אמנם בל"ט מלאכות, עובדין דחול, אבל המעמד ומצב ד"ימות החול" הוא אצלו ב"כפים" בלבד, ואין זה שייך לבחי' ה"שבת" שלו, בחי' החכמה שבנפש וכללות בחי' חב"ד שבמוחין;

אבל כאשר משקיע את עצמו בעניני העולם עם כל השכל, החיות וההתלהבות, עד מיצוי הנפש⁸³ — הרי הוא מחלל את השבת: חילול — הוא מלשון עשיית חלל ומקום פנוי — שנעשה אצלו מקום פנוי מאלקות, שהרי בשעת מעשה אינו זוכר ש"אין עוד מלבדו"⁸⁴, ו"הוא הנותן לך כח לעשות חיל"⁸⁵, וחושב ש"כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה"⁸⁶; ובמילא נעשה ע"ז חילול קדושת נפשו, שזהו ענין השבת שבנפש — בחי' החכמה שבנפש.

זאת ועוד:

נוסף לכך שאינו מכניס את העובדין דחול למוחו ושכלו, בחי' השבת שבו, כיון שהתעסקותו בעניני העולם היא באופן ד"יגיע כפיך" בלבד, כולל גם השכל הדרוש ל"יגיע כפיך", בדוגמת התלבשות השכל בכתיבת אותיות, הנה עוד זאת, שהתעסקותו בעניני העולם באופן ד"יגיע כפיך" גופא צריכה להיות באופן שלא יהי' "אץ להעשיר" . . נבהל להון"⁸⁷,

הקב"ה, אלא אדרבה, "במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו"¹⁶, שזוהי ירידה גדולה עבורו להיות "אמר והי' העולם", וכדאיאת בזהר¹⁷ שעשרה המאמרות שבהם נברא העולם נקראים "מילי דהדיוטא" בערכו של הקב"ה, כיון שלא זהו עיקר האלקות.

"שאמר": אמרו רז"ל¹⁸ "לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו", אלא באמירה בעלמא, ובמכ"ש וק"ו מבשר ודם, שעם היותו מוגבל, הרי אמירה אחת, כמו המאמר ד"בראשית", אין לה ערך כלל, וזוהי ירידה וצמצום גדול בערכו, אפילו לגבי כללות כח הדיבור שיכול לדבר דיבורים לאין קץ ותכלית, ועאכו"כ לגבי כח המחשבה שממנה נמשכו הדיבורים, ולמעלה יותר, עד לכח החכמה והשכל, כמבואר בארוכה בתניא¹⁹. ומזה מובן גודל הברכה וההמשכה מלמעלה מעלה עד למטה מטה ("ברוך") כדי שיהי' "אמר".

"והי'": אין זה ענין שאין לו מציאות בפני עצמו, כמו הארה בלבד, אלא זוהי התהוות דבר ומציאות בפני עצמו, ועד שיש הנברא הוא בדוגמת יש האמיתי²⁰.

"העולם": עולם הוא מלשון העלם והסתרי²¹, והיינו, שעלה ברצונו של הקב"ה שבריאת העולם לא תהי' באופן שיתנו הכל מן המוכן, שאלקות יהי' בגילוי, שיראו איך שהקב"ה מהוה את העולם, ללא התבוננות ויגיעה בזה — שהרי כשיראו זאת אפילו בעיני בשר, אזי יעשו בפשיטות כל עניני התורה ומצוות, ולא יהי' כלל ענין שהוא היפך רצון הבורא, כיון שיראו בעיני בשר כיצד נעשית התהוות ה"מטה" בכל רגע ורגע; אך רצה הקב"ה שיהי' דוקא באופן של "עולם", מלשון העלם והסתר, ויהודי יצטרך להתייגע עד שיגיע להכרה ד"אמת הוי' לעולם"²², היינו, שבהעלם והסתר גופא יכיר שהתהוות העולם היא ממי שאמר והי' העולם, שזהו "הוי'", לשון מהוה²³.

ובכן: שכל זה, לפרטיו ופרטי פרטיו, מתבטא בד' התיבות "ברוך שאמר והי' העולם" כפי שבאים בהמשך אחד;

(16) ראה מגילה לא, א. וראה גם הנסמן
ב"מ"מ, הגהות והערות קצרות לתניא פ"ד
(ע' 1). וש"נ.
(17) ח"ג קמט, ב. וראה לקו"ת ר"פ אחרי.
ובכ"מ.
(18) ב"ר פ"ג, ב. וש"נ.
(19) פ"כ.
(20) ראה ביאורו"ז לאדהאמ"צ בשלח מג,
ג. ובכ"מ.
(21) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.
(22) תהלים קיז, ב.
(23) זח"ג רנו, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט.
תניא שעהיוה"א פ"ד.

(83) ראה תניא אגה"ק ס"ד (קו, א).
(84) ואתחנן ד, לה.
(85) עקב ח, יח.
(86) שם, יז.
(87) משלי כח, כ"כב.

אבל כאשר כל תיבה היא בפני עצמה, הנה אע"פ שגם תיבת "ברוך" בפני עצמה מורה על ענין של ברכה והמשכה מלמעלה למטה, וכן תיבת "שאמר", תיבת "והי" ותיבת "העולם", שבכל תיבה בפני עצמה ישנו ענין של שכל — הרי חסר כל תוכן הענין ד"ברוך שאמר והי' העולם"; יודעים רק שיש מציאות של ברכה והמשכה, אבל אין יודעים מאומה מה זה נוגע להתהוות העולם, לכל סדר ההשתלשלות, לקיום התומ"צ, תכלית בריאת האדם וירידה צורך עלי'.

ועד"ז בתיבת "ברוך" בפני עצמה, שיש בה ענין של שכל, שהו"ע של ברכה והמשכה — הנה כאשר מפרידים כל אות בפני עצמה, הרי אע"פ שגם אות ב' בפני עצמה יש בה ענין של הבנה והסברה, ועד"ז אות ר', אות ו' ואות ז', מ"מ, כאשר האות ב' היא בפני עצמה, יודעים רק שזהו ענין של אורך ורוחב, אבל לא יודעים מאומה מענין הברכה וההמשכה.

וזהו ענין "אור העולה על כולנה" — שע"י צירוף ד' האותיות ב' ר' ו' ז', מתגלה אור שכל שהוא עולה על כולנה, ענין הברכה וההמשכה, שזהו שלא בערך לגבי השכל המתגלה באות ב' בפני עצמה, או האותיות ר', ו' או ז' כפי שהן בפני עצמן.

ועד"ז ע"י צירוף ד' התיבות "ברוך שאמר והי' העולם" מתגלה אור שכל העולה על כולנה, שלא בערך לשכל המתגלה בתיבת "ברוך" בפני עצמה.

וכן הוא גם כאשר מסיימים כל ענין שכלי עד תכליתו, שאז באים להבנה והשגה אחרת לגמרי בכל פרטי השכל, שלא בערך לגבי השכל שישנו בכל פרט כפי שהוא בפני עצמו.

ומזה מובן, שדוקא ב"גמרה של תורה" ישנו ה"אור העולה על כולנה", ולכן עושים סעודה לגמרה של תורה, ועד"ז בנוגע לסיום מסכתא, ש"עבידנא יומא טבא לרבנן".

ד. הסיום הוא על מסכת עירובין.

ובהקדם מה שכבר ספרתי פעם²⁴ אודות אאמור"ר — בעל ה"יאצייט", שבקשר לזה נערכת התוועדות זו — שכאשר רצה לקבל סמיכה לרבנות, הנה כפי שהי' נהוג בכגו"ד מצד אלו שעדיין לא היו אז חסידים, הי' צורך גם בסמיכה מהגדולים שאינם מהעולם החסידי, ולכן

(24) ראה שיחת כ"ף מנ"א תשי"ב ס"ז (ת"מ ח"ו ע' 124). וש"נ.

וזהי כללות הנקודה — שהידיעה וההכרה במהותו האמיתית של איש ישראל היא רק כאשר מגיעים לפנימיות נפשו, נקודת החכמה שבנפשו, ואז יודעים ש"אע"פ שחטא ישראל הוא"⁷², "ישראל" דייקא (למעלה מדרגת יעקב), "לי ראש"⁷³, והיינו, שהפנימיות שלו בהיותו למטה קשורה עם הפנימיות שלמעלה, כך, שכשם שלגבי הקב"ה אין מקום לטעות בחילוקים ודרגות של טוב ורע ח"ו, כך גם אין מקום לטעות מצד פנימיות הנפש בישראל, שהיא תמיד "באמנה אתו ית"⁷⁴, מבלי הבט על מעמד ומצב הגוף ונפש הבהמית.

שם, בענין האיסור דעשיית מלאכה בשבת, ואיסור יציאה מחוץ לתחום — בעבודת האדם:

כיון שהנשמה ירדה למטה — צריכה להיות עבודתה בכל ל"ט מלאכות דעובדין דחול, "הזורע והחורש וכו'", עד ל"מכה בפטיש"⁷⁵, שאז נגמר ונעשה כלי לאלקות. וכמו"כ בנוגע להתעסקות בעניני הפרנסה, שבשביל זה צריך להיות חורש וזורע וכו' — כל פרטי הענינים ד"סידורא דפת"⁷⁶, שזקוק להם לצורך פרנסתו; אבל, ההתעסקות בזה צריכה להיות רק באברים הגשמיים, כמ"ש⁷⁷ "יגיע כפיך כי תאכל", היינו, שהיגיעה עבור "אכילה", שכוללת כל צרכי האדם⁷⁸, צריכה להיות רק ב"כפיך", בידיים וכללות האברים הגשמיים, אבל לא בשכל שבראש⁷⁹, ובלשון רבינו הזקן⁸⁰ — שההתעסקות בעניני העולם צריכה להיות "בלא לב ולב", ולא באופן שיהי' מבולבל כו' בגלל שמונח בענינים גשמיים ועניני פרנסה.

כלומר: אפילו ה"ראש" של נפש הבהמית — הרי כיון שנפש האלקית נמשכת בה באופן של התלבשות ועד לאופן של התאחדות (מצד כמה פרטים)⁸¹, הנה כשם שנפש אלקית, "חלק אלקה ממעל ממש", אסור שתהי' מונחת בעובדין דחול, כך גם ה"ראש" של נה"ב לא צריך להיות מונח בעובדין דחול.

ועד"ז⁸² "לא לחכמים לחם": כאשר מתחכם בכל מיני המצאות כדי

(72) סנהדרין מד, רע"א.

(78) ראה תו"מ ח"ג ע' 228. וש"נ.

(73) פעי"ח שכ"ט פ"א. שעה"פ וישלח לב,

(79) ראה גם מכתב ג' אלול שנה זו (אג"ק חכ"ב ע' שיב).

כט. סה"ל ויחי מז, כת. מח, ב. ועוד. הנסמן

בתו"מ סה"מ תשרי ע' לד.

(80) ראה לקו"ת שלח מב רע"ד. וראה גם

(74) תניא ספכ"ד.

סה"מ תש"ט ע' 222, ובהערת כ"ק אדמור"ר

(75) שבת עג, סע"א (במשנה).

שליט"א שם.

(76) שם עד, ב.

(81) ראה המשך תער"ב ח"א פרי"י. ועוד.

(77) תהלים קכח, ב.

(82) קהלת ט, יא.

"מאחר שמהותה ועצמותה של נפש החיונית הבהמית . . לא נהפך לטוב [שהרי הבינוני הוא במעמד ומצב ש"מהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו . . כתולדתו . . ואדרבה, נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עוה"ז"⁶⁵, אף שכל עניניו הם בהיתר, ולא לשם תאוה, אלא "סתם", או "לשם שמים"⁶⁶], הרי היא היא האדם עצמו"⁶⁷, כך, שהאמת היא שאינו שייך למדריגת הלל הזקן שאכילתו היא בבחי' גמילות חסד עם העלובה ועני', כיון שאצלו (בניגוד להלל הזקן) הגוף אינו "עלובה ועני'" . . והאכילה אינה בבחי' "גמילות חסד", אלא דבר המוכרח מצד עצמו.

אמנם, כל זה הוא רק כאשר מסתכלים על הענין כפי שהוא מצד האמת בעבודתו, אבל לא מצד האמת לאמיתו של הדבר;

ואילו האמת לאמיתו — מתגלית במקרה היוצא מן הכלל, שאז רואים מהו הענין שהוא רק בדרך טפל ובבחי' גמילות חסד, ומהו הענין העיקרי:

כאשר איש ישראל בא "לידי נסיון בדבר אמונה . . ונגעה עד הנפש לבחי' חכמה שבה"⁶⁸ — שזהו בדוגמת הענין ד"הוי' עמו" שלמעלה מ"אלקים חיים" — אזי מתגלה מיד שחיינו הבשריים שמצד הגוף ונפש הבהמית הם דבר טפל, שמוותר עליו, ללא ספיקות וללא פקפוקים, כדי שלא לעשות ענין שהוא היפך מציאותה של נפש האלקית ש"היא חלק אלקה ממעל ממש"⁶⁹.

ויש להביא דוגמא לדבר ממה שנתגלה בעולם בעניני רפואה,

— שזהו מצד שמתקרבים לימות המשיח ולביאת המשיח, שאז יקויים היעוד "מלאה הארץ דעה את הוי'"⁷⁰, "אז אהפוך אל עמים גו' לעבדו שכם אחד"⁷¹ —

שכאשר רוצים לגלות את פנימיותו של האדם, אזי צריכים לעשות לו ענין הנקרא בשם "שאק", והיינו, שגורמים לו טלטול וזעזוע שמוציאו ("עס טרייסלט אים אַרויס") מחיינו הרגילים, ואז מגיעים להכיר מה מסתתר בפנימיותו, ומה נוגע לו באמת.

(70) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ן הל' תשובה ספ"ט. הל' מלכים בסופן.
(71) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(65) תניא פי"ג.
(66) שם פי"ז.
(67) שם פכ"ט.
(68) שם פי"ט.
(69) שם רפ"ב.

נסע גם אאמו"ר לקבל סמיכה מר' חיים מבריסק, מר' אליהו חיים רבה של לודז', ועוד כו"כ.

וכפי שהי' נהוג פעם בנוגע לקבלת סמיכה — לא הסתפקו בבחינה אם זוכרים דין בשו"ע, ט"ז וש"ך, או אפילו — בהידור מן ההידור — פרי מגדים וכיו"ב, אלא היו בוחנים ומנסים גם בשימושה של תורה ושימושה של רבנות.

כאשר בא אאמו"ר לקבל סמיכה אצל א' הגדולים, הי' זה בזמן חג הסוכות, ונתעוררה שאלה בקשר לשבת סוכות:

היתה זו בעיר גדולה, ומנהגם הי' לבנות סוכה בחצר עבור כל אלו שהיו דרים בחצר זו, ואירע ששכחו לערוך עירוב חצירות, ובאו אל הרב לשאול מה לעשות: כיצד יוכלו להביא את המאכלים אל הסוכה, כדי שיוכלו לקיים מצות עונג שבת?

פנה הרב אל אאמו"ר שיפסוק שאלה זו, ומיד השיב אאמו"ר בפשיטות, שאין צורך בעירוב חצירות, כיון שהסוכה עצמה מערבת.

פירוש הדברים:

עירוב חצירות ענינו שהחצר כולה נעשית רשות אחת, והיינו עי"ז שלוקחים פת או איזה ענין של מזון שבו משתתפים כל דיירי החצר, ומניחים בדירתו של א' מהם, וכיון ש"דירתו של אדם אינה נמשכת אלא אחר מקום פתו", נעשה מקום זה רשות משותפת של כל דיירי החצר.²⁵

ובכן: כמה דברים אמורים שיש צורך בכך — בשבתות של כל השנה, שכל א' אוכל בדירתו, ולא בדירת חבירו, ולכן, כדי שיוכלו לטלטל בחצר, צריך להוסיף ענין בפני עצמו, שתהי' גם פת (אכילה) משותפת לכל דיירי החצר; אבל בחג הסוכות, שבלאה"כ אוכלים כולם בסוכה שבחצר, ודעתו של אדם היא במקום שאוכל סעודתו — אין צורך בעירוב בפני עצמו, כיון שסעודת כל דיירי החצר היא באותו מקום ובאותו ענין.²⁶

ובהמשך לזה — ייערך הסיום על מסכתא עירובין.

ה. ההדרן — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 63 ואילך (ס"א-ז).

(26) ראה שם שש"ע ס"ו.

(25) שו"ע אדה"ז או"ח סשפ"ו ס"א.

ו. ויש להוסיף בהמשך לביאור החילוק שבין איסור מלאכת שבת לאיסור תחומין²⁷ — שבשני ענינים אלו מסיימת מסכת עירובין:

ובהקדמה:

אודות הסמיכות דמסכת עירובין למסכת שבת, כותב הרמב"ם בהקדמתו לפירוש המשניות²⁸: "וסידר אחר שבת עירובין, מפני שהוא מענין שבת".

ויש לומר בביאור דברי הרמב"ם — ע"פ הידוע גודל הדיוק בלשון הרמב"ם, שבמילים קצרות כלל ענינים עמוקים — שלא זו בלבד שהענין דעירובין הוא א' מהלכות שבת, אלא שעירובין הוא כללות ענין השבת, כיון שתוכן כל המלאכות דשבת הו"ע ההוצאה מרשות לרשות (תוכנה של מסכת עירובין), כנ"ל בארוכה.

[ובלשון התחלת מסכת שבת: "יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ, כיצד, העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים וכו'", היינו, שהכלל דשבת הוא שישנו "פנים" וישנו "חוץ", "בעל הבית בפנים" והעני בחוץ, ובזה חלוק שבת מימות החול, שיש צורך בזהירות בנוגע לאופן ההוצאה והטלטול מן הפנים אל החוץ או מן החוץ אל הפנים; ובענין זה גופא ישנם כל פרטי הענינים דמלאכות שבת²⁹: "הזורע והחורש וכו'" עד "מכה בפטיש", כולל גם המלאכה הפרטית ד"המוציא מרשות לרשות", עם היותה "מלאכה גרועה"³⁰].

וכיון שבשבת יש ב' ענינים כלליים שהם הפכיים זמ"ז: איסור הכנסת הקליפה בשבת (איסור מלאכת שבת), ואיסור הוצאת השבת למקום הקליפות (איסור תחומין³¹) — הנה בסיום מסכת עירובין (שהיא "מענין השבת") אומר ר"ש שני כללים: כלל א' — בנוגע לאיסור תחומין, "מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך"; וכלל א' בנוגע לאיסור מלאכת שבת (בדין נימת כנור שנפסקה) — "שלא התירו לך אלא משום שבות".

(27) לקו"ש שם ס"ז.
 (28) ד"ה והחלק השישי.
 (29) שבת עג, סע"א (במשנה).
 (30) תוד"ה פשט — שבת ב, א. תוד"ה לאו — עירובין יז, ב. ועוד.
 (31) ובלשון הכתוב — "אל יצא איש ממקומו": מקומו של איש ישראל, בן אברהם יצחק ויעקב, הוא מקומו של השבת, שהרי

יא. ביאור ההוראה מעניני ההדרן בעבודת האדם — נכלל בלקו"ש הנ"ל ס"ח-ט (להלן ניתוספו כמה ענינים שלא נכללו בלקו"ש).

בס"ח והערה 51, בענין שעיקר מציאותו של איש הישראלי היא נפשו האלקית, ואף שבבניונים הנה"ב "היא היא האדם עצמו", הרי זהו רק בחיצוניות, אבל בפנימיות ובאמיתית, הרי כל איש ישראל מוכן למסור נפשו על קידוש השם, כי נפשו האלקית היא אמיתית מציאותו:

ובפרטיות יותר:

ידוע שיש חילוק בין "אמת" ו"אמת לאמיתו"⁵⁸, כפי שמצינו גם בענינים השייכים לחושן-משפט, שישנו "דין מרומה"⁵⁹, שגם הוא דין אמת, אבל אינו אמת לאמיתו⁶⁰.

וזהו גם החילוק בין "אלו ואלו דברי אלקים חיים"⁶¹, ל"הוי' עמו, שהלכה כמותו"⁶² — כמבואר בחסידות⁶³ שמצד שם אלקים, שגם הוא אמת, יש מקום לב' הדעות ("אלו ואלו דברי אלקים חיים"), אבל מצד שם הוי' נקבעת הלכה פסוקה באופן כך ולא באופן אחר, כי שם הוי' הוא אמת לאמיתו.

וכמו"כ גם בעבודת האדם:

ובהקדמה — שרואים בפועל, שכאשר רוצים להכיר את מהותו האמיתית של האדם, הנה מאורח-חייו בתנאים רגילים (לא במקרה היוצא מן הכלל, כמו מאורע בענינים של שמחה שלא ע"ד הרגיל, ועד"ז בענינים של היפך השמחה רח"ל שלא ע"ד הרגיל), אי אפשר להכיר ולעמוד על אמיתת הדבר ("פאנאנדער-קלייבן זיך") לידע מהי עצם מציאותו.

ובנוגע לענינו:

האמת היא שיש חילוק בין צדיקים לבינונים — כמבואר בתניא ש"בצדיקים .. נפש האלקית הוא האדם, וגופם נקרא בשר אדם, וכמאמר הלל הזקן לתלמידיו⁶⁴ כשהי' הולך לאכול הי' אומר שהוא הולך לגמול חסד עם העלובה ועני' היא גופו, כי כמו זר נחשב אצלו, ולכן אמר שהוא גומל חסד עמו במה שמאכילו, כי הוא עצמו אינו רק נפש האלקית לבד .. שהרע שהי' בנפש החיונית .. נתהפך לטוב"; משא"כ בינוני —

(58) שבת יו"ד, א. וש"נ.
 (59) ראה אנציק' תלמודית בערכו (כרך ז ע' רצ ואילך). וש"נ.
 (60) ראה תוד"ה דין אמת — שבת שם. תכו ואילך.
 (61) ויק"ר פל"ד, ג.
 (62) סנהדרין צג, ב.
 (63) ראה אזה"ת יתרו ע' תתצ ואילך.
 (64) סה"מ תרכ"ז ע' שא ואילך. המשך תרס"ו ע' ואילך.

י. ונקודת הענין — שגם דבר שמדרכנן נשאר מחוץ לתחום הקדושה, הנה יש אופן שביכלתו של איש ישראל להכניסו לתחום הקדושה, ולעשות ממנו "רשות היחיד", ליחידו של עולם.

וטעם הדבר "שהתירו לך חכמים" — כיון ש"משלך נתנו לך":

הסיבה לכך שביכלתו של איש ישראל לשנות את העולם ולפעול שיהי' רשות היחיד, ליחידו של עולם, היא — בגלל שהעולם הוא "שלך", שהרי בריאת העולם היא "בשביל ישראל שנקראו ראשית"⁴⁸, כך שמלכתחילה הרי זה שייך אליו, ולכן ניתן לו העולם ("נתנו לך") לעשות בו כרצונו.

וזוהי כללות העבודה ד"בכל לבבך"⁴⁹, "בשני יצריך, ביצר טוב וביצר הרע"⁵⁰, היינו, שגם היצר הרע נעשה דבר היתר ("התירו לך"), וכדברי הגמרא במסכת ברכות⁵¹: "בכל דרכיך דעהו .. אפילו לדבר עבירה" (כמבואר במפרשי הש"ס⁵²).

ועי"ז פועלים שלאחרי כן יהי' העולם כולו "רשות היחיד", ליחידו של עולם, בגלוי, למטה מעשרה טפחים — כפי שיתגלה בבוא "מלך שהשלוש שלו"⁵³, בביאת משיח, שגם הוא נקרא בשם "שר שלום"⁵⁴, שיעשה שלום בעולם,

— שזהו גם תוכן הענין דעירובין, כדאיתא בירושלמי⁵⁵: "מפני מה מערבין בחצירות מפני דרכי שלום", כדי לעשות שלום בין כל השכנים⁵⁶ —

ואז יהי' הקב"ה "שכן טוב" לבניי שידורו יחידו ברשות היחיד, ליחידו של עולם, בבית מבורך בכל טוב, ועד — "וקראת לשבת עונג"⁵⁷, למטה מעשרה טפחים.

* * *

בנוגע לחומר האיסור — מדאורייתא או מדרבנן (לקו"ש שם סוס"ו).
 (48) פרש"י ורמב"ן ר"פ בראשית. ובכ"מ.
 (49) ואתחנן ו, ה.
 (50) ברכות נד, א (במשנה). ספרי ופרש"י עה"פ.
 (51) סג, א.
 (52) ראה פרש"י והגהות מהר"ץ חיות בנוגע לחומר האיסור — מדאורייתא או מדרבנן (לקו"ש שם סוס"ו).
 (53) שהש"ר פ"ג, ו (א). יא (א).
 (54) ישע"י ט, ה. וראה פ' השלוש, סוף ד"א זוטא. מדרש מעשה תורה (אות ח).
 (55) עירובין פ"ג סה"ב. פ"ז ה"ט.
 (56) ראה קה"ע שם.
 (57) ישע"י נח, יג.

ז. ובהקדם הרחבת הביאור בהאמור לעיל³² שענין השבת הוא לקבוע שכל העולם כולו הוא רשות היחיד, ליחידו של עולם:

ענינו של יום השבת ("מה יום מיומיים"³³) הוא — להראות את בעלותו של הקב"ה על העולם, שלכן, כשם ש"ששת ימים עשה הקב"ה את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש"³⁴, כך צריך יהודי לשבות מכל ל"ט מלאכות שעושה בימות החול: "לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך"³⁵, כולל גם שביתת כלים (מדאורייתא, או לכל-הפחות מדרבנן³⁶), וכאשר "ירחיב .. את גבולך"³⁷, הרי כל העולם כולו הוא קנינו וכליו של איש הישראלי.

ובפרטיות יותר:

אע"פ שבעולם ישנם כו"כ ענינים שלכאורה הם היפך הקדושה והיפך הטוב, הרי האמת היא שגם ענינים אלו נכללים ברשותו של הקב"ה (רשות היחיד, ליחידו של עולם), וכמ"ש³⁸ "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע אני ה' עושה כל אלה", כך, שגם עניני רע אינם יכולים לצאת מרשותו של הקב"ה (ולכן לא שייך אצל הקב"ה האיסור הנוצאה מרשות לרשות, וכן כל שאר איסורי שבת שמסתעפים מזה).

אמנם, בעולם למטה, שבו רואים שיש טוב ויש רע, קודש וחול, טומאה וטהרה — צריך להבדיל בין הקודש ובין החול, ועאכו"כ בין טהרה לטומאה;

ואילו העבודה בעניני העולם שהם היפך הטוב — שכיון שבעצם שייכים גם הם לרשות היחיד דיחידו של עולם, הנה גם בהם צריכה להיות עבודת הבורא — הרי זה באופן של "סור מרע", בדרך דחי, שגם באופן כזה נעשית עבודת ה' כמו ע"י קיום רמ"ח מצוות עשה, כמארוז³⁹ "ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר כעושה מצוה".

ח. וענין זה מתבטא בחילוק הרשויות דשבת — כפי שנתבאר בפרטיות במסכת עירובין⁴⁰:

יש מקום שהוא בודאי רשות הרבים מן התורה — דרך מפולשת שרחה ט"ז אמה, וששים ריבוא בוקעין בה — שבו אסור להעביר יותר

(32) לקו"ש שם ס"ה.
 (33) סנהדרין סה, ב.
 (34) תשא לא, יז.
 (35) יתרו כ, יו"ד.
 (36) ראה שבת יח, א ובתורה ולימא שם.
 (37) פרשתנו (ראה יב, כ.
 (38) ישע"י מה, ז.
 (39) קידושין לט, סע"ב. וראה גם תו"מ ח"י"ב ע' 139. וש"נ.
 (40) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סשמ"ה. וש"נ.

מד' אמות, ואסור להכניס ממנו לרשות היחיד (איסור שזדונו כרת, ובעדים והתראה — סקילה, ושגגתו חטאת).

ויש מקום שהוא בודאי רשות היחיד מן התורה — מקום גבוה או מוקף מחיצות בגובה י' טפחים, שרחבו ד' על ד' טפחים, ואם הוקף לדירת אדם, הרי גם שטח גדול ביותר נחשב לביתו של היחיד (כמו רשות היחיד דיחידו של עולם, שדוגמתה היא רשות היחיד של האדם התחתון). ויש רשויות שבינתיים — כמו חצר שיש בה כמה דירות, הנה מן התורה היא רשות היחיד, אבל מדרבנן אסור לטלטל בה, כיון שחלוקה בדירורין.

וכיון שהאיסור הוא רק מדרבנן, נתנו רבנן גם עצה לדבר — עירובי חצירות, שיתערבו כולם במאכל אחד שמניחים מערב שבת, ואז יכולים לטלטל בכל החצר.

[ועד"ז בנוגע לעירובי תחומין: כיון שמדרבנן אסור לצאת מחוץ אלפיים אמה, נתנו רבנן עצה — שכאשר מניח פת במקום מסויים, או מערב ברגליו, אזי קונה שביתה במקום זה, ומהלך ממקום העירוב אלפיים אמה].

כלומר: כיון שמעיקר הדין, מן התורה, רשות זו היא רשות היחיד, אלא שרבנן הוציאוה מכלל רשות היחיד בגלל שדומה לרשות הרבים (והו"ע של תוספת זהירות בעבודת האדם, כיון שראו בזמן בית שני שנתמעטו הלבבות וכו'⁴¹, וע"ד "בקעה מצא וגדר בה גדר"⁴²) — נתנו רבנן עצה כיצד להחזירה לכלל רשות היחיד, ע"י העירוב כו'.

וענינם בעבודת האדם: ברשות הרבים — העבודה דסור מרע; ברשות היחיד — העבודה דעשה טוב; וברשויות שבינתיים — העבודה בעניני הרשות, אם באופן ד"קדש עצמך במותר לך", או להעלותם לקדושה ע"י עשייתם "לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו".

ט. וסיום מסכת עירובין (שכללות ענינה הוא עירוב רשויות שחלוקת כל אחד בפני עצמה, ולעשות מהן רשות היחיד) הוא — שיש אופן שרבנן התירו דבר איסור (שמדבריהם⁴³), ובב' האופנים שבכללות ענין השבת, מלאכת שבת ותחומין: באיסור תחומין — "מי שהחשיך חוץ

41) ראה לקו"ת מטות פה, א. דרושי ר"ה (43) אף שחמורים דברי סופרים מדברי נז, ג. ובכ"מ. תורה (סנהדרין פח, ב (במשנה). ירושלמי שם פ"א ה"ד. וראה עירובין כא, ב.)

לתחום .. ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמה יכנס; ובאיסור מלאכת שבת — "קושרין נימא במקדש", ועכ"פ — לדעת ר"ש — "עונבה".

[והיתר זה תלוי בפרטי החילוקים באופן האיסור, בכמות או איכות ריבוי הכמות מכריע את איכות האיסור (כדמוכח ממ"ש אדה"ז בשולחנו ששוחטין לחולה ואין מאכילין אותו נבילה, כי ריבוי הכמות של איסור נבילה על כל כזית, מכריע את האיכות של חילול שבת שהוא איסור סקילה. אלא, שמזה לבד אין להכריח שכמות עדיפא, כי אם ממ"ש בתניא* שעברות קלות הן כמו מחיצות קלות וקלושות לרוב מאד שמאפילות כמו מחיצה אחת עבה ויותר***) — כבבא הא', שלכן מוטב שיעבור איסור חד-פעמי של תחומין מאשר לשהות מחוץ לתחום במשך כל הזמן;

אבל האיכות דאיסור דאורייתא מכריעה את הכמות דאיסור דרבנן — כבבא הב', שנימת כינור שנפסקה מותר רק לעונבה⁴⁴.

וזוהי גם השייכות לרישא בענין "שרץ שנמצא במקדש", שתוכן הפלוגתא הוא בנוגע לכמות ואיכות, מי מהם מכריע — להשהות (כמות) או לרבות (איכות)⁴⁵.

ובנוגע לב' אופנים שבהם התירו חכמים דבר איסור — אומר ר"ש שני כללים:

בנוגע להיתר איסור תחומין, "מי שהחשיך" חוץ לתחום .. ר"ש אומר אפילו חמש עשרה אמה יכנס — "מקום שהתירו לך חכמים משלך נתנו לך", כלומר, אילו הי' זה מקום הקליפות, לא היו חכמים מתירים ליכנס משם, ומה שהתירו חכמים, הרי זה רק באופן ש"משלך נתנו לך", כיון שמעיקר הדין הרי זה בתוך התחום.

ובנוגע להיתר מלאכת שבת, לענוב נימת כינור שנפסקה — "לא התירו לך אלא משום שבות"⁴⁷.

(* עיין שער הכולל בתחלתו.

** ואף שמלשון התניא משמע שדוקא ריבוי גדול של כמות ("לרוב מאד") מכריע את האיכות — בדיני אדם אין לחלק כן. וכמו שבדין שחיטה ונבילה — הוא אפילו כשאירע בסוף היום. וע"ד הענין דתשובה, דעיקרה בלב, שרק כלפי שמיא גליא ומועיל.

44) כמבואר בארוכה בלקו"ש שם ס"ב-ג. כמפורש בירושלמי (עירובין ספ"ד) שר"ש פליג בשניהם.

45) לקו"ש שם ס"ד.

46) ואפילו "מי שיצא", שעבר במזיד, (47) ולהעיר שתחומין ושבות שוים בדיניהם